यएनमितिवक्तव्येयद्येषइत्युक्तिःवेद्यवेदित्रोरत्यंताभेदप्रदर्शनार्था तथाचश्रुतिः ब्रह्मवाइदमग्रआसीत्तदात्मानमेवावेदहंब्रह्मास्मीतितदिदंसर्वमभवदिति ब्रह्मैवपश्यतिब्रह्मनाब्रह्मब्रह्मपश्यतीतिस्मृतिश्च वेदाअपिनतंविदुरवाङ्मनसगोचरत्वात् सर्वमिति आदितःपरमात्मनःनिर्वृत्तंनिष्पन्नंएतत्प्रत्यक्षादिगम्यंसर्वंजगत्आश्चर्यमेवस्वममायेंद्रजालवदसंभावनीयोत्पत्तिस्थितिकमेव कदाजगतःक्षयेदृष्टेसति अधिष्ठानसाक्षात्कारात्प्रागेववादिभिःप्रधानपरमाण्वादिकंजगत्कारणमनुमीयते तस्मिन्सतितुप्रधानादेरभावावधारणात्कथमेकस्मादपरिणामिनोऽसहायाद्विचित्ररचनात्मकंजगज्जातंरज्ज्वाःसर्पइवेत्यत्यंताश्चर्यमितिभावः तथाचब्रह्मैवसंसरतितदेवचजगदात्मनानिर्वर्ततइतिश्लोकद्वयतात्पर्यं ॥ २१ ॥ अयमेवपुरुषःस्वाज्ञामोत्थमाश्चर्यरूपंजगत्पश्यंस्तत्ररागादिमान्भूत्वायुगचतुष्टयात्मामवति तथाचश्रुतिः कलिःशया

यद्येषपुरुषोवेदवेदाअपिनतंविदुः॥ सर्वमाश्चर्यमेवैतन्निर्वृत्तंराजसत्तम ॥ २१ ॥ आदितोमनुजव्याघ्रकृत्स्नस्यजगतःक्षये ॥ चत्वार्याहुःसहस्राणिवर्षाणांतत्कृतंयुगं॥ २२॥ तस्यतावच्छतीसंध्यासंध्यांशश्चतथाविधः॥ त्रीणिवर्षसहस्राणित्रेतायुगमिहोच्यते॥ २३॥ तस्यतावच्छतीसंध्यासंध्यांशश्चततःपरं॥ तथावर्षसहस्रेद्वेद्वापरंपरिमाणतः ॥ २४॥ तस्यापिद्विशतीसंध्यासंध्यांशश्चतथाविधः ॥ सहस्रमेकंवर्षाणांततःकलियुगंस्मृतं ॥ २५॥ तस्यवर्षशतंसंधिःसंध्यांशश्चततःपरं॥ संधिसंध्यांशयोस्तुल्यंप्रमाणमुपधारय ॥ २६॥ क्षीणेकलियुगेचैवप्रवर्त्ततिकृतंयुगं॥ एषाद्वादशसाहस्रीयुगाख्यापरिकीर्त्तिता॥ २७॥ एतत्सहस्रपर्यंतमहोब्राह्ममुदाहृतं॥ विश्वंहिब्रह्मभवनेसर्वतःपरिवर्त्तते ॥ २८॥ लोकानांमनुजव्याघ्रप्रलयंतंविदुर्बुधाः ॥ अल्पावशिष्टेतुतदायुगांतेभरतर्षभ॥ २९॥ सहस्रांतेनराःसर्वेप्रायशोनृतवादिनः ॥ यज्ञप्रतिनिधिःपार्थदानप्रतिनिधिस्तथा ॥ ३० ॥ व्रतप्रतिनिधिश्चैवतस्मिन्कालेप्रवर्त्तते ॥ ब्राह्मणाःशूद्रकर्माणस्तथाशूद्राधनार्जकाः॥ ३१ ॥ क्षत्रधर्मेणवाप्यत्रवर्तयंतिगतेयुगे॥ निवृत्तयज्ञस्वाध्यायादंडाजिनविवर्जिताः॥ ३२॥

नोभवतिसंजिहानस्तुद्वापरः उत्तिष्ठंस्त्रेताभवतिकृतंसंपद्यतेचरन्निति धर्मात्पराङ्मुखःपुरुषएवकलिः धर्मशास्त्राचार्याद्विजानन्द्वापरः तमनुष्ठातुमिच्छंस्त्रेताअनुतिष्ठन्कृतंभवति एतेषांव्युत्क्रमेणकालप्रमाणमाहकलेर्बीभत्सत्वप्रदर्शनार्थं चत्वार्याहुरित्यादिना ॥ २२ ॥ तावच्छतीचतुःशती संध्यापूर्वस्मिन्युगेउत्तरयुगधर्माणांउपसर्जनतयासंक्रमः संध्यांशस्तुउत्तरस्मिन्पूर्वयुगधर्माणां तथाविधउत्तरप्रकारस्त्रिशतीमित अयमेवपूर्वयुगापेक्षयासंध्यांशउत्तरयुगापेक्षयासंध्येतिचोच्यत तथाचकृतत्रेतयोःसंध्यासंध्यांशौसप्तशती त्रेताद्वापरयोःपंचशतीद्वापारकल्योस्त्रिशती कलिकृतयोस्तुपंचशतीतिविज्ञेयं एवंचकृतस्यादौचतुःशतीकल्यपेक्षयासंध्यांशोपिकृतापेक्षयासंध्या एवंसर्वत्र तेनसंध्यासंध्यांशयोस्तुल्यंप्रमाणंभवति ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ कलेर्दोषान्वर्णयतिप्रहाणाययत्रासेनमोक्षमार्गेप्रीतिजननायच सहस्रांतइति सहस्रस्यचतुर्धाकृतस्यांतेऽतिमषादे ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥

Digitized by Google